

Fighter

Fighter handlar om en riktig fighter; om 16-åriga Aicha som slåss för sin frihet, mot samhällets fördomar, religionens ok, traditionens normer - och sitt eget självförtroende. För högstadiepubliken lämpar filmen sig väl som utgångspunkt för mer konkreta resonemang om just identitet, genus, religion, representation och stereotyper. För den som är intresserad finns även ingångar till mer teoretiska samtal om konstruktivism och verklighet - och för den som vill fortsätta; postkolonialism.

Rekommenderad från åk 7

EN FILMHANDLEDNING AV
ELSA COJNBY

Handling

Aicha går i tredje ring och ska bli doktor. Det har hennes pappa bestämt. Hennes storebror Ali har levt upp till förväntningarna och med de möjligheter hans dotter serverats ser Aichas pappa inte vad som skulle kunna gå fel. Framtiden ser lovande ut. Men Aicha är inte lika övertygad. Det enda hon vet säkert är att hon vill träna Kung Fu. Hon är duktig, om än något otränad så med potential, och när chansen att börja träna i en riktig klubb kommer så tar hon den. Men hon måste hålla tyst om det, inte minst

som träningsgruppen är mixad och hennes sparringpartner är en kille, Emil.

När storebror Ali förlovar sig med Jasmin, som kommer från en etablerad men konservativ muslimsk familj, måste Aicha vara än mer försiktig. Kommer hennes olämpliga aktivitet ut riskerar hon att dra vanära över hela sin familj och få det efterlängtrade och gynnsamma bröllopet inställt. Trots det fortsätter hon sitt dubbelliv. Betygen rasar i takt med att frånvaron skjuter i höjden och hon får anstränga sig för att hitta bortförklaringar som håller läraren på avstånd från hennes ovetande föräldrar och till de blåmärken som träningen lämnar. Som om situationen inte vore komplicerad nog vaknar otillåttna och försiktigt trevande känslor för Emil. Känslor som är, men inte får vara, besvarade och som Emil mer ohämmat lyssnar till.

Hemma gläds föräldrarna åt sonens trolovning och undrar om Aicha inte har uppmärksammat Jasmins trevliga lillebror Memet, som skulle vara ett gott parti nu när det ju faktiskt börjar bli dags för Aicha att se sig om. Aicha är inte intresserad och hon har problem nog att få ihop tillvaron när en muslimsk kille, Omar, gör entre i kwoonen (träningslokalen). Han gör tydligt klart vad han anser om Aicha och att hennes beteende inte anstår en muslimsk kvinna. Att slåss mot henne vägrar han, trots tränarens tillrättavisningar.

På broderns bröllop stöter Aicha olägligt nog ihop med ärkefienden Omar, som visar sig vara nära vän till Memet och snabbt informerar honom om Aichas förehavanden. Kaos utbryter, Aicha och Omar möts i en ursinnig fight i

festlokalens kök, bröllopet stannar upp, förlovningen mellan Ali och Jasmin bryts och Aicha förnekas av sin djupt sårade bror och familjen tyngs av skam och besvikelse.

Katastroferna hopar sig och tillvaron rämnar för den förtvivlade Aicha. Att hon gjort stora framsteg och blivit uttagen till ett Kung Fu-mästerskap tröstar föga och missmodigt kastar hon uttagningsbeskedet. I skolan får hon veta att hon måste gå om en klass och motvilligt berättar hon nyheten för sin pappa. Han anklagar sin dotter för allt som gått fel och tittar sorgset på henne; vem kommer någonsin att kunna älska en sån som dig?

När allt som inte fick hända ändå redan har inträffat tar Aicha upp det slängda uttagningsbeskedet. Än hinner hon! Hon har bönfällt sin bror och manat honom att be Jasmins föräldrar om ursäkt och samtidigt som hon ger sig iväg till tävlingen beger sig Ali hem till Jasmins föräldrar.

I tävlingen kvalar den nu beslutsamma Aicha in till semifinal, i vilken hon ställs öga mot öga med Emil. Parallellt med deras återseende och passionerade fight kysser Ali sin svärfars hand och återförenas med Jasmin. Alis seger speglas av systemens, hon vinner mot Emil och ställs i final mot ingen mindre än Omar. Han accepterar fighten som blir deras första riktiga möte, i mer än en bemärkelse. Matchen blir tuff och prövningen snuddar vid en för Aicha återkommande sekvens. I drömmen slåss hon mot en maskerad motståndare som attackerar henne oavsett frågan. Den här gången skymtar plötsligt den maskerade fighterns ögon, som visar sig vara Aichas egna; har hon varit sin egen fiende?

Aicha förlorar matchen mot Omar men vinner en stor seger, både för sig själv och som andrapristagare i tävlingen. Upprymd och fylld av ny kraft kommer Aicha hem och söker sin pappas acceptans. "Jag kanske inte blir doktor - men då blir jag något annat", ler hon när hennes pappa kärleksfullt och förlåtande lägger sin hand på hennes.

Identitet och självbild

Aichas kamp för att få träna Kung Fu fungerar som ett konkret uttryck för hennes psykologiska kamp för att själv få definiera sitt "jag". Vem hon är, vad hon ska göra i livet och med vem hon ska spendera sin tid, är frågor hon vill besvara själv. Föräldrarnas planer och omgivningens förväntningar inskränker på den rätten och skapar frustration som påverkar hennes träning.

- Är identitet och självbild samma sak? Styr man över sin identitet? Hur kan man påverka sin självbild?

När Aichas pappa konstaterar att tjejer inte slåss - i synnerhet inte mot killar - oroar han sig för omgivningens reaktion. Aicha avfärdar hans oro med att han är "old school", gammalmodig och blind för en förändrad och modern mentalitet. Föräldrarnas planer för dottern botten i kärlek och välvilja och deras handlande styrs av en önskan om att det ska gå bra för henne. Oavsett motiven är Aicha övertygad om att hon vet bäst själv vad som är rätt för henne.

- Föräldrar som har sina barns bästa för ögonen, känner

dem väl och har mer livserfarenhet måste väl ändå ha någon rättighet - eller kanske till och med skyldighet? - att styra sina barn, eller hur resonerar du?

- Tonårsperioden innebär en tid av frigörelse och identitetsskapande och för många medför det konflikter med föräldrarna. Vad har en tonåring rätt att besluta om själv? Sin fritid? Sitt kärleksliv? Sin utbildning? Är Aicha egoistisk eller modig? Vad innebär det att bli vuxen?

- Går det att försvara föräldrarnas agerande? Går det att förstå varför de gör som de gör? Hur skulle du ha resonerat om du vore Aichas pappa?

Aicha är ganska kaxig samtidigt som hon också är rädd. Hon är inte bara snabb i benen utan även rapp i tungan, som ibland skenar lite väl fort. Hon tror lite väl mycket på sin förmåga, ljuger om att hon har svart bälte och drar sig inte för att korrigera sanningen när så behövs. Kung Fu-träningen och mötet med mästaren Sifu blir lika mycket en mental träning i disciplin och självinsikt. Det är genom att känna sig själv, våga erkänna sina svagheter och behärska sina energier som man blir stark, när resultat och växer som människa.

- I intervjun som Aicha tittar på talar Bruce Lee om att det är lätt att åstadkomma en rörelse, medan det svåra är att låta sig själv åstadkommas i rörelsen, att skapa ett sant uttryck. Är träning ett sätt att få utlopp för känslor? Ett sätt att uttrycka sig själv? Hur uttrycker du dig, annat än med ord?

Detet, jaget och Överjaget

Psykoanalytisk teori skiljer mellan Detet, Jaget och Överjaget. Den österrikiske psykoanalytikern Sigmund Freud identifierade de tre komponenterna som en förklaring till hur psyket kan förstås.

Detet står, enligt Freud och andra psykoanalytiker, för våra basala drifter. Detet styrs av behoven, saknar förnuft och söker omedelbar behovstillfredsställelse. På motsatt sida verkar Överjaget, den del av psyket som står för förnuftet och är förtrogen med samhällets lagar, normer och konventioner. Överjagets kontroll och Detets anarki förenas i Jaget, som är både medvetet och omedvetet och som medlar mellan de två polerna.

Fightern som återkommer i Aichas syner överrumplar henne hotfullt maskerad och anonym. Hjärnspeket kommer i stunder när kraven tynger och pressen är som värst. Men det som först tycks symbolisera just omgivningens förväntningar visar sig sen vara Aicha själv. Hur tolkar du det? Varför får hon till sist se den maskerade motståndaren och vad innebär det att hon hela tiden skrämts av och slagits mot sin egen avbild?

- Om man tolkar filmen i termer av psykoanalys, tycker du då att den maskerade fightern svarar mot någon av de tre byggstenarna i människans psyke? Motivera ditt svar! Tillför det något att applicera en psykoanalytisk förklaringsmodell på filmen?

Feminism, genus och islam

Aicha kämpar för sin rätt att praktisera sitt stora intresse på samma villkor som killarna. Och hon kräver dessutom att hennes föräldrar möter hennes intresse med respekt. Enligt Svenska Akademiens ordlista är feminism "en rörelse för kvinnors jämställdhet med män". I enlighet med principen om alla människors lika värde och rätt, som deklarerats i första artikeln i FN:s allmänna förklaringsom de mänskliga rättigheterna, borde alla således titulera sig som feminister. Men så är det inte.

- Är du feminist? Vilka skäl skulle det kunna finnas för att inte vara feminist? Har du hört andra betydelser av begreppet? Är feminism lika angeläget för män som för kvinnor?

Ibland röjs två huvudriktningar inom feminismen; särartsfeminism och likhetsfeminism. Den grova uppdelningen innebär en riktning som betonar biologiska olikheter och könsskillnader som anledning till en rättvis uppvärdering av de "kvinnliga" egenskaper och sysslor som traditionellt undervärderats av män.

Den andra linjen, likhetsfeminismen, hävdar en motsatt ståndpunkt; att de biologiska olikheter som särartsfeminismen hävdar varken är korrekta eller relevanta. Eventuella biologiska skillnader människor emellan ska inte blandas in i en diskussion om värde och rätt - tvärtom bidrar den "kvinnlighet" som särartsfeministerna gör gällande det förtryck man vill motarbeta. Det som kallas "kvinnlighet" och "manlighet" är inte beteenden som styrs av våra gener, utan inlärd, socialt betingade, sådana, menar likhetsfeministen.

- Kanske känner du igen Simone de Beauvoirs berömda citat "Man föds inte till kvinna, man blir det". Vad innebär påpekandet? Till vilken feministisk riktning skulle du härleda resonemanget? Håller du med?

Egenskaper och beteenden som tillskrivs det ena eller andra könet kommer sig inte av generna, utan av samhäl-

lets förståelse av vad en kvinna respektive man förväntas vara. Kvinnlighet och manlighet är könsroller. Likhetsfeminister skiljer alltså det biologiska könet från det sociala, som kallas genus.

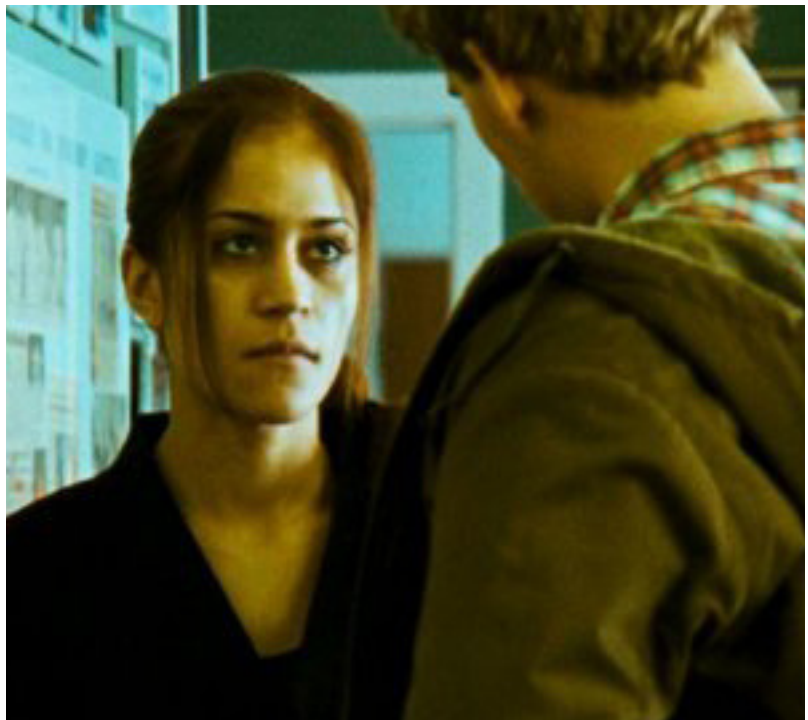
Det finns andra forskare och teoretiker som går längre och ifrågasätter tvåkönssystemet helt och hållet. Judith Butler är en av dem. Hon är skeptisk till tal om könsroller och genus eftersom begreppen accepterar en utgångspunkt som hon anser är felaktig; (det biologiska) tvåkönssystemet. Butler menar att världen befolkas av ett vitt spektrum av individer och varianter, som inte går att dela upp i de två kategorierna män och kvinnor. Variationerna på biologiskt kön är precis lika nyansrikt som hud- och hårfärger.

Både likhetsfeminister och queerteoretiker har en konstruktivistisk samhällssyn. Likhetsfeminister menar att kvinnlighet är en konstruktion, något som skapats av samhället. Queerteorin, som Butler representerar, menar också att könsroller - men även kön, så som vi förstår dem - är en konstruktion. Vi ser individer som män eller kvinnor därför att vi har lärt oss förstå mänskligheten som två kategorier som består av dessa.

- Butlers teori kan verka svår och framförallt tycker många att den är provocerande. Hur resonerar du? Är det svårt att förstå hur Butler tänker? Varför tror du att så många blir provocerade? Är tvåkönssystemet och vårt sätt att tänka på människor som män eller kvinnor så djupt rotat?

Lika lite som andra religioner och kulturer låter sig definieras entydigt, har islam och muslimska samhällen ett och samma förhållningssätt till kön, genus och feminism. En vanlig uppfattning är dock att religionen betonar en särartsfeministisk hållning med starkt fokus på skillnaden mellan män och kvinnor.

I *Fighter* kämpar Aicha mot de krav som hon som kvinna måste förhålla sig till. Framförallt männen i hennes omgivning ger uttryck för vad som anstår en muslimsk kvinna - och vad som inte gör det.

- Aicha får varningen att hennes beteende riskerar att vanhedra hennes familj och få bröllopet mellan Ali och Jasmin inställt. Vad är det för logik man hänvisar till? Vad innebär den hederseketik som berörs i filmen? Finner den stöd i islamsk lag, Sharia, som baseras på *Koranen* och Hadith, profeten Muhammeds leverne? Hur?

- Vad har du för uppfattning om kvinnans roll inom islam? Vad har du för uppfattning om kvinnans roll inom kristendom? Likheter? Skillnader?

- Den mansroll som kommer fram vid bråket i köksscenen är våldsam och dominant. Hur ser bilden av manlighet i övrigt ut i filmen?

Aicha har många segrar att fira i filmens slut, både personliga och principiella. Att den konservativa Omar accepterar henne som motståndare och till och med high fivar med Aicha på prispallen blir en viktig betraktelse av religionens stegvisa anpassning och modernisering.

- Vad är sekularisering? Vad är jämställdhet och hur förhåller sig jämställdhet till styrka och respekt?

- Hur förändras karaktärerna i filmen? Med vilka fem ord skulle du beskriva varje karaktär, Aicha, hennes pappa, Emil och Omar vid filmens början? Vilka ord skulle du använda om respektive karaktär vid filmens slut?

Representation och stereotyper

Aicha kämpar för att bli sedd som den hon är, inte den som andra vill att hon ska vara eller den som andra förväntar sig att se. Hon opponerar sig mot att betraktas som i första hand tjej och/eller muslim, istället för människa. Emils frågor och nyfikna antaganden gör Aicha irriterad, hon är trött på frågor om sin religion och undrar vad han

skulle ha tagit upp om hon inte hade varit muslim.

Aicha gör Emil medveten om en grundläggande princip för stereotypisering; särskiljandet. När hon frågar Emil om hans kristna tro synliggör hon den norm som han utgår ifrån; kristendomen. Det är genom att avvika från den som Aicha blir "den andra", den som Emil omedvetet och intet ont menande placerar i en särskild kategori människor. Kategoriseringen överskuggar hennes identitet och reducerar henne till en "muslimsk tjej", istället för en hel person. Genom att Aicha synliggör den osynliga normen försvårar hon särskiljandet.

- Vad är en stereotyp? Vilka antaganden om t ex "svenskhet" bär du med dig? Hur ser en "normal" svensk ut? Hur tror du att Emils familj, som vi aldrig får se i filmen, är sammansatt? Jämfört med Aichas familj? Hur tänker du att normalitet förändras över tid?

- Vad är normalitet? Är det ett positivt laddat ord? Varför/varför inte?

- Känner du igen sammansättningar/prefix som "kvinnlig polis", "kvinnlig läkare", "svart amerikan", "svart musik" och "vit rappare"? Vad uttrycker de? Är sammansättningarna problematiska för att de cementerar definitionen av begreppen eller är det positivt att vi blir medvetna om vilken osynlig innebörd vi tillskriver dem?

Genom språket kan vi bli medvetna om osynliga strukturer som våra tankar och handlingar bygger på. Samtidigt är språket också ett viktigt medel för att skapa och upprätthålla maktstrukturer. När vi säger att något är kvinnligt upprätthåller och medskapar vi begreppet "kvinna". Som Simone de Beauvoirs citat uttrycker blir vi till som människor innan vi konstrueras till våra könstillhörigheter. En annan konstruktivist, Judith Butler, anser att språk-

ket bidrar till att göra oss oförmögna att se nyanserna i världen. Hela vårt språk bygger på uppfattningen om de två könen, vi kan bara referera till individer som "honom" eller "henne" och i och med det ser vi bara män och kvinnor, allt annat vore otänkbart.

- Hur ser du på förhållandet mellan språk och verklighet; beskriver språket verkligheten eller skapar språket verkligheten? Kan vi tänka utan ett språk? Kan vi styra andras verklighetsuppfattning genom vår egen beskrivning av verklighetens beskaffenhet? Varifrån tror du Emils idé om vad det innebär att vara muslim kommer?

Känslan av tillhörighet, gemenskap och identitet förutsätter en identifikationsprocess. "Jag" är inte "du" och medvetenheten därom är det som ligger till grund för min självbild. Det är när det lilla barnet blir medveten om sin kropps fysiska gränser som det blir varse sitt "jag". På samma sätt identifierar sig "vi" som ett "oss" genom att särskilja dem som inte är "vi". Uppdelningen och det tänkta motsatsförhållandet mellan "oss" och "dom" är behäftad med makt. Subjektet "vi" definierar objektet "dom".

Behovet att särskilja grupper och markera tillhörighet kan motiveras på olika sätt. Oavsett vad syftet är, om det är politiska partier som fiskar väljare i en valkampanj, länder som underbygger nationalkänslan i en krigssituation eller fotbollslag som eldar på lagandan inför ett derby, är praktiken densamma. "Vi" tillskrivs de egenskaper som skattas högt; "vi" är pålitliga, förnuftiga, kompetenta och rättvisa medan "dom" är motsatsen. "Den andra" tenderar alltså att förvandlas till "den sämre".

Man brukar säga att makten att producera kunskap om den andra är en stereotypiserande praktik. Vi är individer medan "dom" blir stereotyper. Stereotypen är förenklad; den reducerar, överdriver, fixerar och naturaliserar

"andraheten" hos den andra.

- *Det andra könet* heter en klassisk bok av Simone de Beauvoir. Vad tror du att titeln syftar på? Vilket är det första könet? Och vad innebär det? Att mannen är norm? Är "kvinnan" en konstruktion skapad som en negation till "mannen"?

Vår benägenhet att tänka i kategorier låter sig förklaras med att det är användbart och tidsbesparande. I en film kan man till exempel, istället för att lägga tid på att presentera och förklara dåliga egenskaper och antipati med en karaktär, låta utseende och attribut indikera hur personen ska avläsas och förstås. Beskrivningar och tolkningar, språk och meningsskapande processer, är alltså intimt förknippade med makt och produktionen av kunskap.

- Vilka "vi" ingår du i? Vilka "vi" definierar sig Aicha med? Står de i motsättning till varandra? Hur? Omar tycks ha en bestämd uppfattning om vilka grupper han ingår i. Som muslim känner han samhörighet med andra muslimer och som kille känner han samhörighet med andra (muslimska) män. Förändras hans uppfattning om "vi och dom" när han accepterar att slåss med Aicha?

"Vart kommer du ifrån?" frågar Sofies mamma nyfiket när hon presenteras för dotterns nya kompis. "Från Nørrebro", huggar Aicha kort av, väl medveten om att det knappast var det svar som förväntades.

Det dubbla utanförskapet, försörjningsringarna och rotlösheten benämns ofta inom postkolonial teoribildning som den diasporiska erfarenheten. Filmer om diaspora och identitet återkommer ofta till element som rotlöshet, ursprung, rörelse, sökande och resande. Ofta förekommer flera lager av ljud och bild som verkar parallellt och osynkat, svårtillgängligt som minnet självt. Dubbelexponerade bilder, foton

och speglar påminner också om dubbelheten och "det andra jaget".

Aichas springande mellan världarna, till och från träningslokaler och in och ut i hemmets sfär, är knappast någon tillfällighet. Det hon jagar och slutligen tvingas konfrontera är mycket riktigt också bilden av sig själv - som den andra. Först när dessa; jaget, överjaget, den andra, identiteten, självbilden, Aicha, syster, dotter, sparringpartner, muslim, kvinna och fighter tillåts samexistera knyts filmen ihop.

- Hur presenteras islam och muslimska samhällen i media? Är bilden nyanserad eller förenklad och ensidig? Förekommer islam och muslimer huvudsakligen i positiva eller negativa sammanhang? Framstår religionen, dess anhängare och nationer som problem eller tillgångar?
- Kan man tänka sig att mediebilderna av islam fyller en funktion? Gynnas västvärlden av bilden av islam? Hjälper bilden kanske till att måla upp bilden av de nordiska "sektariserade" (kristna) samhällena som "demokratiska" och "jämförbara"? Använder västvärldens medier muslimska samhällen som en negation till sig själva?

Kung Fu

Intresset för Martial Arts har ökat stadigt de senaste åren. Filmer som *Matrix* och *Crouching Tiger Hidden Dragon* innehåller moderna kulturstämplade scener och koreografier som i animationsteknikens tidevarv tagit vid efter tidigare hjältar som Bruce Lee, Jet Li och Jackie Chan.

Kung Fu, eller Wushu, är ett samlingsbegrepp för flera kinesiska fightingstilar som har sitt gemensamma ursprung i den stil som praktiserades av buddhistmunkarna i Shaolintemplet i Henanprovinsen på 500-talet e.Kr. Egentligen omfattar ordet fler praktiker än kampsport, då det betyder ungefär "resultat genom strävan".

- Vilka värden betonar Aichas tränare? Vilka råd är det han upprepar? Hur påverkas Aicha av det hon lär sig i kwoonen, utanför träningen?

Den kinesiska stridskonsten omfattade filosofiska ställningstaganden och kom att syfta till såväl självförsvår som fysisk och psykisk hälsa och kultivering. Tekniken utmynnade i hundratals stilar och idag praktiseras otaliga varianter, dit även Tae Kwon Don och karaten räknas, som påstås härstamma från den kinesiska Kung Fun.

Shaolinstilen, som egentligen kom från Indien till Kina på 500-talet och sedan har vidareutvecklats, delas ofta i en nordlig och sydlig riktning, geografiskt åtskilda av floden Yang tze. Sydstilarna (som t ex Hung Gar och Wing Chun) kännetecknas av lägre ställningar, styrka, stabilitet, mer slag och en strävan att komma nära motståndaren. Nordstilarna förlitar sig mer på sparktekniker, explosivitet, kraft, högre ställningar och större avstånd.

Munkarna hämtade inspiration ur djurens sätt att angripa och försvara sig och deras olika karaktärer präglar rörelseformen i de rörelsemönster, eller kator, som

stilarna omfattar. T ex kräver tigern styrka, arbetar med låg tyngdpunkt och kraftfulla ben, tranan har grace, snabbhet och precisionen att attackera ömma punkter, medan pantern är smidig, spänstig, snabb och energisk. Ormen blandar snabba utfall med långdragna rörelser och draken fokuserar på sin andning, distraherar och förgör med den snärtande svansen, uttryckt med kraftfulla och flexibla sparkar.

Uråldriga traditionella träningsformer praktiseras och utövas vid sidan om nya. Vill du börja träna Kung Fu kan det vara en god idé att läsa mer om de olika stilar och skolor som finns att välja på. Glöm heller inte bort den andliga träning som kompletterar teknikbehärsningen!

- Vad vet du om kinesisk filosofi? Vad är buddhism? Vem är Buddha? Vad är karma? Till vad syftar den åttafaldiga vägen? Vad innebär den? Vad är daoism? Vad är Det Absoluta? Vad är "jag" inom daoismen? Vad är konfucianism? Varför framstår bemötanden och positioner som så centrala?

- Finns det centrala likheter mellan Kinas tre traditionella filosofier, buddhismen, daosimen och konfucianismen? Skillnader? Kan du se hur de påverkar dagens samhällen?

Produktionsuppgifter

Danmark 2007

Producent: Johnny Andersen

Manus: Nicolaj Arcel & Natasha Arthy

Regi: Natasha Arthy

Foto: Sebastian Winterö

Klippning: Kasper Leick

Musik: Frithiof Toksvig

Koreografi: Xian Gao

I rollerna

Aicha - Semra Turan

Emil - Cyron Melville

Ali - Nima Nabipour

Sifu - Xian Gao

Sofie - Molly Blixt Egelind

Omar - Behruz Banissi

Jasmin - Özlem Saglanmak

Aichas far - Sadi Tekelioglu

Tekniska uppgifter

Längd: 93 minuter

Format: Scope

Ljud: Dolby digital

Censur: Från 7 år

Svensk premiär: 24 oktober 2008

Distribution

Folkets Bio, Box 17099, 104 62 Stockholm Tel 08-545 275 20, fax 08-545 275 27 epost info@folketsbio.se. www.folketsbio.se

Redaktion: Andreas Hoffsten, Barn & Ungdom, Svenska Filminstitutet, november 2008